

BERÄTTELSE

TILL

1952 ÅRS RIKSDAG

ANGÅENDE

RIKSBANKEN

AV

RIKSDAGENS REVISORER

år 1951.

STOCKHOLM
RIKSBANKENS SEDELTRYCKERI
1951.

Undertecknade, av innevarande års riksdag utsedda revisorer, få härmed avgiva den berättelse angående granskningen av riksbankens tillstånd och förvaltning, som i 6 § av den för riksdagens revisorer gällande instruktion finnes föreskriven.

Riksbankens räkenskaper för år 1949 äro granskade av förra årets revisorer och vid 1951 års riksdag har ansvarsfrihet blivit fullmäktige i riksbanken beviljad dels för förvaltningen under år 1949 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna dels ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 10 januari 1950 till och med den 9 januari innevarande år.

Den nu förrättade granskningen har till följd härav omfattat riksbankens räkenskaper för år 1950 och därjämte den del av det löpande årets förvaltning, som är redovisad i fullmäktiges protokoll från den 10 januari till den 13 september.

Stockholm den 15 december 1951.

Albert Forslund

Anders Olsson

Edgar Sjödahl

B. A. Nilsson

Adolv Olsson

Abel Andersson

Karl Bergström

Karl Aug. Johanson

Anders Pettersson

Alfred Nilsson

R. Lundqvist

Per A. Johnsson

V. Arvidsson

Riksbankens grund- och reservfond m. m.

§ 1.

Enligt 1950 års bokslut hava riksbankens inkomster och vinster utöver dess utgifter och förluster under samma år utgjort:

1949		1950	
Kr. 36,713,075: 66	nettovinst	kr. 63,372,404: 44	Riksbankens grundfond; översikt av bankens ställning m. m
	Av bokslutet framgår vidare, att riksbankens tillgångar utöver dess skulder vid 1950 års slut utgjordes av:		
„ 50,000,000: —	grundfonden	kr. 50,000,000: —	
„ 65,000,000: —	avbetalningslånefonden	„ 65,000,000: —	
„ 20,000,000: —	reservfonden	„ 20,000,000: —	
„ 2,863,441: 32	tjänstepensionsfonden	„ 2,863,441: 32	
„ 3,904,401: 86	familjepensionsfonden	„ 3,904,401: 86	
	samt följande reserverade medel, nämligen:		
„ 23,780,053: 15	återstående vinstmedel från föregående år	kr. 493,129: 11	
„ 36,713,075: 66	vinst för år 1949	„ 63,372,404: 44	„ 63,865,533: 55
Kr. 202,260,972: 29	och utvisar 1949 års bokslut för riksbanken ett kapitalöverskott av	kr. 205,633,376: 73	

Jämlikt beslut vid 1951 års riksdag kvarstår av riksbankens vinst för år 1950 och föregående år ett belopp av 865,533: 55 kr. hos banken, medan 48 milj. kr. tagits i anspråk för överföring till kursdifferenskontot och 15 milj. kr. inlevererats till statsverket.

Riksbankens rörelse under år 1950.

Egentliga riksbanksrörelsen.

§ 2.

Tillgångar och
skulder.

Från riksbankens utgående balansräkning 1950 meddelas här följande huvudposter:

Tillgångar:

1949		1950
Kr. 154,122,262: 27	Guldbehållning	kr. 198,360,678: 56
” 207,648,055: 51	Övervärde å guld	” 267,250,222: 37
” 32,773,815: 27	Annan kassatillgång	” 48,082,545: 05
” 3,183,608,947: 25	Statspapper och obligationer.....	” 3,443,277,471: 25
” 199,917,434: 67	Lånerörelsen, diskonterade växlar och lån m. m..	” 271,845,695: 97
” 1,033,588,176: 42	Utrikesrörelsen, utländska statspapper, fordran hos utländska banker, växlar m. m.....	” 1,030,535,181: 70
” 6,767,843: 18	Hos riksgäldskontoret	” 6,767,843: 18
” 120,000,000: —	Riksgäldskontorets förbindelse	” —: —
” 19,078,367: 26	Övriga tillgångar och fordringar	” 23,346,261: 73
” 12,000,000: —	Förskott till staten enl. Washingtonöverensk...	” —: —
Kr. 4,969,504,901: 83		Summa kr. 5,289,465,899: 81

Skulder:

Kr. 3,287,284,834: —	Utelöpande sedlar	kr. 3,512,753,748: —
” 7,854,074: 73	Postväxlaräkning	” 3,893,396: 19
” 906,810,637: 37	Checkräkning	” 866,887,535: 25
” 1,056,334: 14	Depositionsräkning	” 422,498: 87
” 300,000: —	Kapitalräkning	” 300,000: —
” 46,000,000: —	Uppsägningsräkning	” 62,114,248: 62
” 238,707,624: 12	Spärrkonto	” 357,706,301: 20
” 126,093,041: 74	Utrikesrörelsen, skuld till utländska banker m. m.	” 231,867,840: 76
” 136,135,767: 78	Kursdifferenskonto	” 45,060,007: 43
” 17,001,615: 66	Övriga skulder	” 2,826,946: 76
Kr. 4,767,243,929: 54		Summa kr. 5,083,832,523: 08

Kr. 202,260,972: 29	Efter tillägg härtill av riksbankens under § 1 härovan angivna behållna tillgångar	kr. 205,633,376: 73
Kr. 4,969,504,901: 83	erhålles det under rubriken tillgångar upptagna beloppet.....	kr. 5,289,465,899: 81

Riksbankens inom linjen förda tillgångar och skulder utgjorde vid slutet av år 1950:

1949		1950
Kr. 55,984,526: 22	<i>Tillgångar</i> (riksbankens mynt- och medaljsamling, internationella bankens aktier, taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter och utländska obligationer)	kr. 64,984,526: 22
„ 20,283: 37	<i>Skulder</i> lånebanksobligationer m. m.	„ 20,283: 37

Såsom riksbankens inkomster och vinster samt utgifter och förluster under år 1950 å den egentliga riksbanksrörelsen redovisas följande huvudposter:

Inkomster och utgifter.

Inkomster och vinster:

1949		1950
Kr. 4,952,157: 79	Lånerörelsen	kr. 6,392,567: 81
„ 4,424,130: 81	Utrikesrörelsen	„ 6,396,807: 03
„ 75,672,992: 43	Statspapper och obligationer	„ 61,129,214: 17
„ 1,823,356: 06	Övriga inkomster och vinster	„ 1,068,626: 09
Kr. 86,872,687: 09		Summa kr. 74,987,215: 10

Utgifter och förluster:

Kr. 342,280: 66	Lånerörelsen	kr. 315,547: 26
-----------------	--------------------	-----------------

Förvaltningskostnad:

Kr. 6,078,454: 41	Arvodet och avlöningar	kr. 6,112,903: 06
„ 1,444,346: 65	Pensioner	„ 1,520,689: 24
„ 1,893,236: 03	Förvaltningsutgifter	„ 1,829,707: 45
„ 624,540: 71	Kostnader för sedeltryckeriet	kr. 9,463,299: 75
„ 682,338: 12	„ „ pappersbruket	„ 1,200,412: 85
„ 94,364: 95	Övriga utgifter	„ 566,768: 45
Kr. 11,159,561: 43		„ 68,782: 35
		Summa kr. 11,614,810: 66
„ 39,000,000: —	Avskrivning å utländska obligationer	kr. —: —
Kr. 50,159,561: 43		kr. 11,614,810: 66
„ 86,872,637: 09	Sedan från ovan omförmälda inkomster och vinster. „	74,987,215: 10
„ 50,159,561: 43	dragits nyssnämnda utgifter och förluster	„ 11,614,810: 66
Kr. 36,713,075: 66	återstår den förut uppgivna nettovinsten under år 1950	kr. 63,372,404: 44

Riksbankens pappersbruk.

§ 3.

Balansräkningen den 31 december 1950 visar följande:

1949	Tillgångar.	1950
Kr. 117,043: 67	Kassa och postgiro.....	kr. 94,506: 08
„ 756,678: 31	Fastigheter (tax.-värde kr. 2,403,900: —)	„ 772,678: 31
„ 1,110,512: 77	Maskiner („ „ 419,200: —)	„ 1,245,977: 82
„ 43,479: 19	Inventarier och verktyg	„ 56,061: 53
„ 78,654: 74	Maskiner och material å nyanläggningar m. m.	„ 191,627: 96
„ 166,684: 34	Papper, kuvert etc. i lager	„ 82,596: 72
„ 124,493: 06	Papper och papp under arbete	„ 90,764: 28
„ 256,160: 57	Förråd	„ 176,937: 70
„ 145,788: 10	Fordringar.....	„ 248,910: 46
Kr. 2,799,494: 75	Summa	kr. 2,960,060: 86

Skulder.

Kr. 331,707: 50	Förnyelsefonder	kr. 431,168: 28
„ 54,261: 20	Avlöningar för december	„ 52,927: 76
„ 44,351: 70	Skattemedel	„ 33,783: —
„ 3,055: 50	Diverse	„ 3,055: 50
„ 2,366,118: 85	Kapital	„ 2,439,126: 32
Kr. 2,799,494: 75	Summa	kr. 2,960,060: 86

Kostnader och intäkter visa följande:

1949	Kostnader.	1950
Kr. 1,061,091: 82	Löner	kr. 998,462: 64
„ 199,110: 74	Pensioner	„ 204,932: 53
„ 822,645: 60	Material	„ 1,060,673: 45
„ 275,576: 50	Tillverkningsomkostnader	„ 285,932: 06
„ 80,730: 08	Administrativa omkostnader	„ 72,776: 56
„ 89,286: 81	Bränsle	„ 107,086: 89
„ 87,224: 93	Avskrivningar	„ 106,478: 18
„ 46,329: 70	Diverse	„ 43,263: 78
Kr. 2,661,996: 18	Summa	kr. 2,879,606: 09

Intäkter.

Kr. 2,103,112: 48	Försäljning av annat papper än sedelpapper.....	kr. 2,414,689: 32
„ 2,106: 66	Inkomst av hemmanet	„ 2,229: 66
„ 69,711: 32	Hyror	„ 70,149: 07
„ 15,008: 91	Diverse	„ 14,894: 94
„ 449,895: 81	Kostnad för sedelpapper	„ 493,760: 98
Kr. 2,639,835: 17	Summa	kr. 2,995,723: 97
„ + 22,161: 01	Ökning eller minskning av lager	kr. —116,117: 88
Kr. 2,661,996: 18	Summa	kr. 2,879,606: 09

Riksbankens sedeltryckeri.

§ 4.

Balansräkningen den 31 december 1950 visar följande:

Tillgångar.

1949		1950
Kr. 6,649: 40	Kassa och postgiro	kr. 3,656: 48
„ 196,424: 17	Fordringar	„ 273,210: 42
„ 191,135: 86	Förråd	„ 188,508: 78
„ 75,392: 04	Beställningar under arbete	„ 144,627: 51
„ 322,751: 83	Maskiner och inventarier	„ 790,799: 57
„ 231,995: 71	Erlagda förskottslikvider för inköp av maskiner	„ 173: 50
Kr. 1,024,349: 01		Summa kr. 1,400,976: 26

Skulder.

Kr. 23,470: —	Skattemedel	kr. 25,304: —
„ 37,396: 47	Skulder till leverantörer	„ 43,964: 44
„ 963,482: 54	Kapital	„ 1,331,707: 82
Kr. 1,024,349: 01		Summa kr. 1,400,976: 26

Kostnader och intäkter visa följande:

Kostnader.

1949		1950
Kr. 827,655: 08	Löner	kr. 875,437: 87
„ 69,409: 56	Pensioner	„ 74,072: 07
„ 279,767: 17	Material	„ 264,523: 83
„ 59,694: 37	Avskrivningar	„ 55,124: 55
„ 430,429: 39	Omkostnader	„ 354,281: 60
Kr. 1,666,955: 57		Summa kr. 1,623,440: 02

Intäkter.

Kr. 1,446,877: 03	Försäljning av annat tryck än sedeltryck	kr. 676,180: 66
„ 3,689: 50	Diverse	„ 3,326: 32
„ 407,730: 08	Kostnad för tryckning av sedlar	„ 874,697: 57
Kr. 1,858,296: 61		Summa kr. 1,554,204: 55
„ — 191,341: 04	Ökning (+) resp. minskning (—) under året av be- ställningar under arbete	„ + 69,235: 47
Kr. 1,666,955: 57		Summa kr. 1,623,440: 02

Sedeltrycket har under år 1950 omfattat följande antal sedlar, nämligen:

1949		1950	
—	st. av 1,000 kronors valör	219,600	st.
1,237,000	” ” 100 ” ”	8,202,000	”
228,300	” ” 50 ” ”	7,033,700	”
19,476,800	” ” 10 ” ”	19,800,000	”
<u>12,305,000</u>	” ” 5 ” ”	<u>2,801,800</u>	”
33,247,100	st. eller sammanlagt	38,057,100	st.

---

§ 5.

Av det totala antalet utelöpande sedlar under år 1951, räknat i sedelenheter, av omkring 140 milj. st. utgjorde 5-kronesedlar ungefär 20 miljoner svarande mot ett värde av cirka 100 miljoner kronor. För 5-kronesedlar uppgivas säsongvariationerna vara jämförelsevis ringa.

En 5-kronesedel befinner sig i omlopp genomsnittligt mellan 1 ½ och 2 år. Årligen måste därför 10 à 12 miljoner nya 5-kronesedlar tillverkas för att ersätta de förbrukade. Antalet utelöpande sedlar av olika valörer har särskilt det sista decenniet visat en fortgående ökning, för 5-kronesedlar från omkring 10 miljoner år 1939 till ovan angivna antal omkring 20 miljoner.

Tillverkningskostnaden för en sedelenhet kan något variera men torde genomsnittligt kunna anges till omkring 3,5 à 4 öre. För 10 miljoner sedelenheter blir tillverkningskostnaden då 350 000 à 400 000 kronor per år. Härtill kommer kostnaden för sedelräkning och förstöring av indragna sedlar, vilken kostnad är svår att mera exakt ange. För sedelräkning finnes enbart inom riksbanken över 100 personer anställda. 5-kronesedlarna uppgivas vid räkningen omfatta omkring en tredjedel av samtliga räknade sedlar. Enbart riksbankens kostnader för räkning av 5-kronesedlar få därför beräknas uppgå till åtskilliga hundra tusen kronor. Därtill kommer den kostnad, som denna räkning åsamkar övriga banker och andra.

Med hänsyn till de relativt sett betydande kostnader, som tillverkningen och handhavandet av 5-kronesedlar medföra, synes det kunna ifrågasättas, om tiden icke vore inne att ersätta denna sedel med ett mynt av metall. Medellivslängden för ett sådant mynt uppskattas till 50 år. Sedan tillräckligt antal mynt präglats har kostnaden för den årliga ersättningspräglingen uppskattats till 40 000 kr., i vilken summa beräknad metallförlust ingår med 31 000 kr. Kostnaden skulle alltså bli avsevärt lägre än för pappersmynt.

Givetvis kan man inte bortse från svårigheten att anskaffa erforderliga metaller och kostnaden härför, vilka frågor böra närmare utredas.

Därutöver bör framhållas, att sedeltryckeriets lokaler redan nu äro trånga i förhållande till erforderlig produktion. Kan avlastning ske genom successiv övergång till 5-kronors metallmynt, synes emellertid utvidgning kunna i vart fall uppskjutas. Å andra sidan uppgives myntverket efter någon tid på grund av redan gjorda beställningar ernå sådan kapacitet, att prägling av jämväl 5-kronorsmynt låter sig genomföra.

Då metallmynt av denna typ mera allmänt cirkulera, blir det möjligt att väsentligt nedbringa kostnaden för räkning. Metallmynt kunna nämligen räknas maskinellt, vilket visat sig icke vara fallet med sedlar. Den besparing, som riksbank och andra, som ha att räkna ett stort antal mynt av 5-kronorsvalör, härvid kunna göra, är emellertid svår att beräkna men bör bli ganska betydande.

Revisorerna få därför förorda, att fullmäktige måtte ägna uppmärksamhet åt frågan om ersättande av 5-kronesedlar med lämpligt metallmynt.

§ 6.

Revisorerna ha med anledning av de omfattande valutabedrägerier, som ägt rum, infordrat uppgift om de kontrollåtgärder, som av riksbanken vidtagits dels före och dels efter det bedrägerierna upptäckts. Med anledning av vad som förekommit ha revisorerna förvissat sig om att numera vidtagna kontrollåtgärder anses vara be-
tryggande, samtidigt som nödig hänsyn tagits till att valutaväxling även vid valuta-
reglering bör ske så smidigt som möjligt, vilket revisorerna finna riktigt.

För tydlighetens skull vilja revisorerna påpeka, att riksbanken givetvis icke gjort någon ekonomisk förlust genom de upptäckta brotten mot valutaförordningen.

§ 7.

Tillstyrkan av
ansvarsfrihet.

Med anledning av den i 19 § av gällande instruktion meddelade föreskrift få revisorerna slutligen härmed för riksdagen meddela, att med avseende på riksbankens förvaltning under den tid granskningen omfattat revisorerna ej funnit anledning till erinran samt att de för sin del anse, att ansvarsfrihet bör fullmäktige beviljas.